

150 години метеорологични измервания в България
120 години Българска метеорологична служба

Приветствие и кратко представяне на историята и дейността на НИМХ-БАН

Д-р Георги Корчев - Генерален директор на НИМХ-БАН

**Уважаеми г-н Игнатов – Министър на образованието, младежта и науката,
Уважаема г-жо Караджова – Министър на околната среда и водите,
Уважаема г-жо Михайлова – Зам. председател на НС на Р България,
Уважаеми д-р Жаро – Генерален секретар на СМО,
Уважаеми д-р Нойвирт – Президент на Европейското метеорологично
дружество,
Уважаеми г-да Директори на Метеорологичните служби на Австрия, Русия,
Турция, Сърбия и Македония,
Ваши превъзходителства,
Драги гости,
Уважаеми колеги,
Госпожи и господа,**

Днес Националният институт по метеорология и хидрология при Българската академия на науките тържествено отбелязва две важни годишнини – 150 години от първите метеорологични измервания в България и 120 години от създаването на Българската метеорологична служба.

На мен, като Генерален директор на НИМХ-БАН, а също така и на останалите членове на ръководството на Института, се пада честта и отговорната задача да организираме честването на тези две забележителни дати, бележещи важен етап от развитието на Националната хидрометеорологична служба на Република България.

Разрешете ми да изкажа моята искрена благодарност на министър Сергей Игнатов за любезното съгласие отбелязването на тези две юбилейни годишнини да премине под неговия патронаж. Преди 120 години българската метеорологична служба започва своята дейност под ръководството на тогавашното Министерство на просвещението. Днес, Националната хидрометеорологична служба на Р България - постоянно структурно звено на БАН, отново е част от структурата на министерството на образованието, младежта и науката.

Искам да изкажа моята благодарност и на министър Нона Караджова за любезното съгласие да бъде почетен гост на нашият юбилей. НИМХ-БАН има дългогодишно успешно сътрудничество с МОСВ и съгласно Закона за изменение и допълнение на Закона за водите, приет от Народното събрание на 22 юли 2010 год., точно дефинирани функции и задължения.

Позволете ми да приветствам с „добре дошъл” и генералния секретар на Световната метеорологична организация (СМО) д-р Мишел Жаро. В качеството си на специализирана агенция на ООН по проблемите на времето, климата и водата, СМО обединява и координира дейността на 189 национални метеорологични и хидрометеорологични служби. НИМХ-БАН, като правоприменик на създадената през 1890 г. българска метеорологична служба е оторизиран с указ № 348/23.07.1951 г. да представлява България в СМО.

За нас е особена чест да посрещнем д-р Михаел Шаудингер – директор на Централния институт по метеорология и геодинамика на Австрия., страната поставила преди 150 год. началото на първите метеорологични измервания в България.

Искам също така да изразя задоволството на всички български метеоролози, свързано с любезното съгласие на д-р Фритц Нойвирт – Президент на Европейското метеорологично дружество, да отбележи заедно с нас тези две юбилейни годишнини. На своята 10-та годишна сесия, състояла се през м. септември тази година в Цюрих, Европейското метеорологично дружество отличи с почетни награди 10 млади учени за особени постижения в областта на метеорологията. За наша радост, двама от наградените млади учени са от България. Това е особена чест и признание за българската метеорологична школа и добър знак за бъдещето развитие на българската метеорологична служба.

Разрешете ми да приветствам с „добре дошли” и директорите на метеорологичните служби на Русия, Турция, Сърбия и Македония. Ръководейки се от известното и повтаряно десетки хиляди пъти на всички езици в света правило, че „атмосферните процеси и явления не признават държавните граници”, българската метеорологичната служба работи в тясно сътрудничество с метеорологичните служби на страните от централна и югоизточна Европа. Последната седмица, ние получихме поздравителни адреси от метеорологичните служби на Франция, Германия, Р Хърватска, Румъния и Гърция, с които ние работим успешно в рамките на съвместни проекти, с пожелания за бъдеща още по-ползотворна съвместна работа.

**Драги гости,
Уважаеми колеги,
Госпожи и господа,**

Нека да се върнем назад във времето и да се опитаме да проследим по-важните етапи от развитието на Българската метеорологична служба, като отдадем почит, признателност, благодарност и уважение на стотиците родолюбиви българи, посветили живота си в служба на българската хидрометеорологична служба и допринесли за израстването и утвърждаването на тази национална институция.

Началото е поставено в далечната 1860 г., в която по инициатива на Австрийското консулство в гр. Русе се открива първата метеорологична станция. Станцията е построена в двора на консулството и наблюденията и измерванията се правят от консула фон Мартрид. Данните се използват основно за осигуряване на корабоплаването по р. Дунав. Тук е мястото да отбележим, че първите метеорологични измервания в България започват само 10 години по-късно след началото на организираните метеорологични измервания в света.

През 1870 г. е открита и първата хидрологична станция близо до гр. Русе, отново за нуждите на корабоплаването по р. Дунав.

Втората метеорологична станция в България е открита през 1880 г. отново от Австрийското консулство, но вече в гр. София. Наблюдател в тази станция е консула Лутероти. Уредите и ръководствата за работа се получават от Виена. Данните от метеорологична станция София се изпращат в Австрийския метеорологичен институт във Виена и се публикуват в Немското метеорологично списание. По тези данни известният австрийски метеоролог Юлиус фон Хан през 1893 г. прави първото описание на климата на гр. София. През 1904 г. тези данни са предоставени на България и се пазят в архива на НИМХ-БАН.

През 1881 г. Константин Иречек, министър на Народното просвещение, разпорежда доставката на пет комплекта метеорологични уреди за оборудване на пет

метеорологични станции. Доставените уреди с инструкции за инсталирането им и водене на наблюдения са изпратени в пет училища в градовете София, Варна, Габрово, Кюстендил и Лом. Наблюденията от тези станции са с големи прекъсвания, поради липса на специално ангажирани за целта и обучени хора.

Регулярни метеорологични наблюдения в България започват на 1.02.1887 г. с откриването метеорологичната станция на пл. Васил Левски в гр. София. Резултатите от измерванията се отпечатват в Държавен вестник. Наблюденията и измерванията се правят от учителя по физика в тогавашната мъжка гимназия (по-късно професор в Софийския университет) Марин Бъчваров. Станцията на пл. Васил Левски в гр. София работи до 1992 г.

На 20.02.1890 г. Софийската метеорологична станция е обявена за централна, а директорът и учител по физика и математика от Първа софийска мъжка гимназия Спас Вацов е назначен с „предписание” от Министерството на народното просвещение за неин ръководител. Тази дата се смята за рожден ден на Българската метеорологична служба. В министерското предписание е указано, че Централната метеорологична станция има за задължение „уреждане и управление на всички други станции, които съществуват или ще се открият”.

През 1891 г. се откриват метеорологични станции в Образцов чифлик, Пловдив и Садово. Същата година – 1891, Спас Вацов е поканен да участва в конференцията на директорите на метеорологичните институти, организирана в Мюнхен.

На 01.01.1894 г. с княжески указ се създава Дирекция по метеорология, подведомствена на Министерството на народното просвещение и за неин директор е назначен Спас Вацов. По това време в България има изградена мрежа от 24 метеорологични и 60 дъждомерни станции. Спас Вацов ръководи и развива тази мрежа до началото на 1928 г. Като „образец за уредба” е използвана организацията на метеорологичните служби на Австрия, Русия и Прусия.

През 1907 г. в България вече има 30 метеорологични и 108 дъждомерни станции. Същата година Дирекцията по метеорология е прехвърлена към Министерството на земеделието.

През 1920 г. към Министерство на земеделието е създадена Служба по водите със задача да провежда хидрологични наблюдения, да следи за изменението на водните ресурси на България и тяхното рационално използване.

През 1934 г. Дирекцията по метеорология е преименувана в Централен метеорологичен институт с пет служби: метеорологична, сеизмологична, хронометрична, библиотека и архив. По това време в България има 98 метеорологични и 201 дъждомерни станции. През 1938 г. в Централния метеорологичен институт се откриват отдел по „Физика на облаците” и отдел „Екология”. Централния метеорологичен институт организира и ръководи построяването на 3 високопланински метеорологични станции: на връх Мусала през 1934 г., на Черни връх през 1935 г. и на връх Ботев през 1940 г.

През 1950 г. метеорологичната и хидрологична дейности, твърде близки помежду си, са събрани в единна Хидрометеорологична служба на Народна република България към Министерския съвет с ръководител академик Любомир Кръстанов. За научното обезпечаване на тази важна национална дейност, през 1954 г. е създаден Научноизследователски институт по хидрология и метеорология.

През 1959 г. Хидрометеорологичната служба на Н Р България, преименувана вече като Управление по хидрология и метеорология, разполага с 51 синоптични станции, 192 климатични станции, 503 валежмерни станции, 152 агрометеорологични станции, 451 хидрологични и хидрогеоложки станции и 1 аерологична станция – или общо 1 350 станции.

През 1962 г. Управлението по хидрология и метеорология и Научноизследователски институт по хидрология и метеорология преминават към Българска академия на науките.

През 1989 г. с разпореждане на Министерския съвет, двете институции се обединяват в Институт по метеорология и хидрология.

Две години по-късно, през 1991 г., с ново постановление на Министерския съвет, Институтът по метеорология и хидрология е преименуван в Национален институт по метеорология и хидрология.

В настоящия момент, Националният институт по метеорология и хидрология при БАН разполага с 42 синоптични станции, 87 климатични станции, 204 валежмерни станции, 99 агрометеорологични станции, 545 хидрологични и хидрогеоложки станции и 1 аерологична станция – общо 1 026 станции, или с 324 станции по-малко в сравнение с 1959 г.

**Драги гости,
Уважаеми колеги,
Дами и господа**

От времето на своето създаване до наши дни, Българската метеорологична служба е работила за осигуряване на икономиката и обществото на страната с необходимата информация и информационни продукти. През последните години, въпреки многобройните и различни по характер затруднения, свързани с политическите и икономически промени у нас, НИМХ-БАН полага усилия да продължи работата си в полза на икономиката и обществото. Основните функции, които НИМХ-БАН осъществява в непрекъснат денонощен режим на работа, и продуктите, които предоставя на потребителите, са базирани на:

- поддържане и функциониране на комплексна информационна система за унифицирани по стандартите на СМО измервания, пренос, обработка и архивиране на данни от националната мрежа от синоптични, климатични, агрометеорологични, дъждомерни, хидрологични и хидрогеоложки станции и постове;
- издаване на метеорологични, агрометеорологични и хидрологични прогнози за различни срокове (краткосрочни, средносрочни, месечни и сезонни);
- осъществяване на специализирани научни и научно-приложни разработки по проекти в рамките на европейски и международни програми;
- създаване и поддържане в оперативен режим на системи за ранно предупреждение в случаи на екстремни хидрометеорологични явления, природни бедствия и промишлени аварии;
- извършване на специализирани комплексни експертни разработки за нуждите на министерства, ведомства, бизнеса.

Разрешете ми да насоча Вашето внимание върху сътрудничеството с Европейските метеорологични и хидрометеорологични служби, наложило сериозен и траен отпечатък върху цялостната дейност на Българската хидрометеорологична служба през дългите години от нейното съществуване.

Сътрудничеството с **метеорологичната служба на Руската федерация** – федералната служба по хидрометеорология и мониторинг на околната среда Росгидромет, е свързано с подготовка на кадри, организация и поддържане на наблюдателната система, развитие и внедряване на методи за метеорологични, агрометеорологични и хидроложки прогнози. Броят на нашите специалисти, завършили Ленинградския (сега Санкт Петербургски) и Одеския хидрометеорологични институти, е 17. Повече от 40 български хидрометеоролози защитават кандидатски и докторски

дисертации в посочените висши учебни заведения. Първите български специалисти в областта на числените методи за прогноза на времето се обучават в Москва и Новосибирск.

Български метеоролози са работили в състава на съветските антарктически експедиции и заедно със своите руски колеги са дали своя принос за изучаване на ледения континент.

Работата на български метеоролози на руските научноизследователски кораби в различни райони на световния океан е школа за набиране на опит и знания, с което се полагат основите на морската метеорология и оперативната океанология в България.

Руската метеорологична школа поставя началото и на изследванията на високите слоеве на атмосферата над нашата страна. Първите аерологични сондажи в България се извършвани изцяло с помощта на апаратурни комплекси, произведени в Русия. На територията на нашата страна - в Ахтопол, е изградена станция за ракетно сондиране на атмосферата. Станцията работи успешно почти 10 години и се обслужва от екип, съставен от български и руски метеоролози. Резултатите от наблюденията се използват за изучаване на най-високите слоеве на атмосферата с непосредствено приложение в тогавашната съветска космическа програма. Станции от подобен вид са уникални и една от тях е работила на територията на България.

Сътрудничеството между НИМХ-БАН и Росгидромет продължава и в наши дни. В края на месец април тази година, в Москва беше подписан нов договор за двустранно сътрудничество за период от 3 години. Договорът предвижда съвместни дейности по изучаване на вертикалната структура на пограничния слой на атмосферата, хидрометеорологично обслужване на проекти, свързани с транспортиране на нефт и газ, оценка на числените метеорологични прогнози и съвместно участие в международни проекти.

Използвам случая чрез представителя на посолството на Руската федерация в Р България, г-н _____, който присъства на нашият юбилей, да изкажа нашата най-искрена благодарност на Росгидромет за неocenимата помощ в развитието на хидрологията и метеорологията в България.

Сътрудничеството с **метеорологичната служба на Франция** покрива един широк спектър от дейности в областта на обучението и повишаване на квалификацията на българските метеоролози и хидролози, развитие и адаптиране на методи и числени модели за прогноза на времето, приложение и внедряване в оперативната дейност на нови технологии за наблюдение, пренос, обработка и архивиране на данни. В течение на 2 десетилетия повече от 50 български метеоролози и хидролози имаха възможност да работят в Метео Франс в рамките на краткосрочни и дългосрочни специализации, международни проекти и инициативи, предварително планирани и координирани в рамките на договори за двустранно сътрудничество.

Тук е мястото да отбележим, че различните по своята продължителност специализации бяха изцяло финансирани от страна на Метео Франс. Използвам случая, чрез представителите на посолството на Р Франция в България в лицето на г-жа Мариан Каре, която присъства на нашия юбилей, да изкажа най-сърдечна благодарност на Метео Франс за неocenимата помощ, оказана на НИМХ-БАН през последните 20 години.

Пример за това е проектът АЛАДИН, свързан със създаването и въвеждането в оперативен режим на работа на числен модел за прогноза на времето над ограничена територия - един от големите проекти, ръководен и реализиран от Метео Франс. Същият беше разработен с участието на повече от 150 учени от Европейските метеорологични служби. Представители на НИМХ-БАН участваха в разработването и

окончателната реализация на проекта. Днес моделът АЛАДИН за прогноза на времето над ограничена територия е основният прогностичен модел, използван в оперативната дейност на НИМХ-БАН.

В рамките на проекта за развитие на спътникови технологии е разработена методология за приложение на спътникови снимки на водната пара в синоптичния анализ. Методиката е публикувана като ръководство за синоптици и студенти по физика на атмосферата и спътникова метеорология. Резултатите от този проект са включени и в ръководството за интерпретация на информацията от спътниците Метеосат второ поколение, като съвместен принос на България и Франция в програмата на Европейската организация за разработване на метеорологични спътници.

В резултат на сътрудничеството с Метео Франс в оперативната дейност на НИМХ-БАН са внедрени числени модели за прогноза на ветровото вълнение, колебанията на морското ниво и разпространение на аварийни нефтени разливи в басейна на Черно море, системи и технологии за пренос и разпространение на информация и информационни продукти, методи за използване и приложение на спътникова информация, системи за хидрологични прогнози. През месец декември на 2010 г. предстои подновяване на договора за сътрудничество между Метео Франс и НИМХ-БАН за периода 2011 – 2014 г.

През настоящата 2010 г. бяха подписани договори за двустранно сътрудничество между НИМХ-БАН и метеорологичните служби на Македония и Турция. Вярваме, че това е важна стъпка за по-рационално използване на наличните национални технически ресурси за хидрометеорологичен мониторинг и добра предпоставка за развитие на съвместни регионални проекти.

Новият елемент в международната дейност на НИМХ-БАН са отговорностите в рамките на споразумения за сътрудничество между правителството на Р България и европейски центрове и организации, работещи в областта на метеорологията.

НИМХ-БАН представлява страната в **Споразумението за сътрудничество между правителството на Република България и Европейската организация за разработване на метеорологични спътници**, осъществяваща мониторинг на времето и климата от космоса.

Република България се присъединява към Европейската организация за разработване на метеорологични спътници като асоцииран член през 2005 година. Поради причини от чисто финансов характер, със Закон за ратифициране на изменението на Споразумението за сътрудничество между правителството на Република България и Европейската организация за разработване на метеорологични спътници, приет от НС на Р България на 19 май 2010 г., кооперираното членство на Българи е удължено до 31 декември 2011 г.

НИМХ-БАН представлява страната и в **Споразумението за сътрудничество между Република България и Европейския център за средносрочни прогнози на времето**. Постъпките за кооперирано членство на България в Европейския център за средносрочни прогнози бяха направени по препоръка на Националния кризисен щаб след наводненията през 2005 и 2006 г. Споразумението за сътрудничество беше подписано на 22 юли 2009 г. и ратифицирано от НС на Р България на 23 юни 2010 г.

В рамките на това споразумение НИМХ-БАН получава пълен достъп до информацията и информационните продукти на Европейския център за средносрочни прогнози на времето. Това открива нови възможности пред научния и оперативен състав на Института за изготвяне на надеждни средносрочни прогнози до 15 дни, а също така и за усъвършенстване на съществуващи системи за ранно предупреждение за опасни и особено опасни явления с хидрометеорологичен произход.

Използвам случая чрез зам. председателя на народното събрание на Р България, г-жа Екатерина Михайлова, която присъства на нашият юбилей, да изкажа нашата искрена благодарност на парламентарните комисии по образованието, науката и въпросите на децата, младежта и спорта, по околната среда и водите, по външната политика и отбраната и по земеделието и горите за дейността, извършена по изготвяне и приемане на посочените две споразумения.

Финансовите задължения, с които се обвързва правителството на Р България в рамките на подписаните споразумения, е дългосрочна инвестиция в дейността на Българската хидрометеорологична служба, пряко свързана с обслужване на икономиката и обществото за намаляване на последствията от природни бедствия с хидрометеорологичен произход.

Системите за ранно предупреждение, внедрени в оперативната дейност на Института, са разработени изцяло от научни сътрудници, работещи в НИМХ-БАН. Поддържането на тези системи в непрекъснат, денонощен режим на работа се осъществява и контролира също от научния състав на НИМХ-БАН.

На практика, в настоящия момент няма научен работник от НИМХ-БАН, който да не участва в оперативната дейност на Института и да не носи пряка отговорност за поддържането на конкретни модули от технологичните линии за производство на информация и информационни продукти.

**Драги гости,
Уважаеми колеги,
Дами и господа**

В деня на нашият юбилей, искам да кажа няколко думи и за задачите, свързани с развитието на НИМХ-БАН през следващите години.

Първата задача е свързана с изготвяне, утвърждаване и привеждане в действие на краткосрочен и дългосрочен план за развитие на НИМХ-БАН като хидрометеорологична служба на Р. България с акцент върху цялостното модернизиране и по-нататъшно интегриране в дейността на Европейските метеорологични/хидрометеорологични служби и постигане на целите, залегнали в Стратегическия план на РА-VI на СМО.

Практическата реализация на тази задача ще бъде в тясна зависимост с националните приоритети на страната, участието в регионалните инициативи на страните от Дунавския регион и Черноморската икономическа зона, както и Стратегическия план за развитие на СМО до 2015 г.

Втората задача е свързана с план за цялостно обновление и модернизация на НИМХ-БАН.

Независимо от най-високата оценка, дадена на НИМХ-БАН от международната комисия за оценяване на институтите на БАН - А/А/А, нашият институт се нуждае от една цялостна модернизация, описана като конкретни дейности в рамките на проект с указани срокове за реализация и посочени източници на финансиране.

Модернизацията на метеорологичните/хидрометеорологичните служби е постоянен, добре обмислен и управляван процес, успешно прилаган в развитите страни. Като правило, при тази категория държави средствата за модернизация са заложили в бюджета на службите.

За условията, в които се намира нашата страна, предварително е ясно, че средства за финансиране на такъв вид дейност трябва да се търсят от външни за държавата източници. Това е подход, който в момента се използва от метеорологичните служби на Р. Хърватска и Словения. Аналогична схема на финансиране е приложена и

от метеорологичната служба на Румъния. Опитът на тези държави може да се приложи и за нашата страна след предварителен анализ на условията за финансиране и възможностите им за прилагане у нас.

Първите действия по един такъв проект бяха предприети по време на моето посещение в СМО и срещата ми с Генералния секретар на СМО д-р Мишел Жаро през май 2010 г., който ни обеща експертна помощ, свързана с подготовката и написването на проекта, и финансова подкрепа за престоя и работата на експертите на СМО в България

Идеята за изготвяне на проект за цялостна модернизация на НИМХ-БАН е в процес на обсъждане и първи стъпки на реализация. Работи се в две направления: (а) структуриране на проекта и (б) търсене на източници за финансиране.

Предвижда се проектът да бъде структуриран в три части:

- Мониторингови системи;
- Управление на данните и производство на информационни продукти;
- Обслужване на държавната администрация, бизнеса и населението.

Особено внимание ще бъде отделено на дистанционните методи за наблюдение и тяхното приложение в оперативната практика, разработването и въвеждането в оперативен режим на системи за ранно предупреждение, развитие на методи и системи за обслужване с климатична информация и климатично ориентирани информационни продукти.

Влизането в сила на Закона за изменение и допълнение на Закона за водите предвижда НИМХ-БАН да стане държавен орган по: (1) количествен мониторинг на водите, (2) прогнозиране на наводненията, (3) методично обезпечаване на тези дейности и (4) създаване на водостопански баланси за страната. Следователно, специално внимание ще бъде отделено на интеграцията на звената в областта на хидрологията и използване на водните ресурси чрез развитието на комплексни проекти, водещи до завършени крайни продукти и тяхното директно използване от структурите на Министерството на околната среда и водите, както и на други министерства и организации.

Развитието на системи за количествен мониторинг на водите, оценката им като природни ресурси, тяхното многоцелево управление и използване в условията на променящ се климат, са друг спектър от въпроси, който ще бъдат заложен в проекта.

**Драги гости,
Уважаеми колеги,
Дами и господа**

Днес, в деня на нашият юбилей, ние с гордост можем да заявим, че НИМХ-БАН е утвърден и признат национален център за научни, научно-приложни и оперативни дейности в областта на метеорологията, климатологията, агрометеорологията, хидрологията, оценката и управлението на водните ресурси на страната.

В доклада на международните експерти (European Science Foundation), участвали в проведената през 2009 г. независима оценка на БАН, за НИМХ-БАН се казва (стр. 18, том IV):

“Оценката показва, че НИМХ-БАН функционира добре както на национално, така и на международно ниво. Институтът осигурява редица продукти и обслужване, които са от голямо практическо значение за Република България и благополучието на нейните граждани. Провежданите научни изследвания, както за нуждите на специфичните дейности на Института, така и за други приложения, са с добро качество и напълно интегрирани в Европейски и глобален контекст.”

Използвам случая да поздравя всички бивши и настоящи служители на НИМХ-БАН, както е колегите метеоролози, работещи във военната и гражданска авиация, в научните институти, висшите учебни заведения и частния сектор.

Специална благодарност към всички служители на Института - оперативни работници и научни сътрудници, които в настоящия момент са на своите работни места и поддържат непрекъснатият 24 часов режим на работа на българската информационна хидрометеорологична система като част от Световната служба за времето.

Искам да благодаря на представителите на административните структури на страната, академичните институти и висшите учебни заведения, частния сектор и средствата за масова информация, с които имаме дългогодишно сътрудничество, за помощта и взаимната подкрепа при решаването на различни по сложност задачи, в интерес на икономиката и обществото на страната.

Разрешете ми да изкажа най-сърдечна благодарност на нашите спомоществователи - представители на крайните потребители на хидрометеорологична информация и информационни продукти, имената на които са изписани на информационния надпис, за оказаната финансова подкрепа, благодарение на която ние организираме отбелязването на двете юбилейни годишнини.

Благодаря за вниманието.